Reflexe aktuálních proměn kontextu a zaměření edukace seniorů v České republice

PhDr. Michal Šerák, Ph.D.

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Katedra andragogiky a personálního řízení

Považujeme za zcela samozřejmé, že realita celoživotního učení zahrnuje i starší dospělé a seniory. Je však skutečností, že existuje výrazný rozdíl mezi rétorikou mezinárodních (i národních) strategií a politických dokumentů a tím, jak (případně zda vůbec) je vzdělávání starších dospělých a seniorů realizováno.

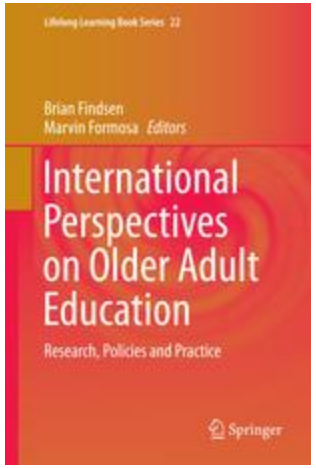

Alan TUCKETT (International Council for Adult Education) předmluva k publikaci
Brian FINDSEN a Marvin FORMOSA (eds.).
International Perspectives on Older Adult Education: Research, Policies and Practice. Springer, 2016.

Národní akční plán podporující pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017:

- realizace politiky přípravy na stárnutí v ČR
- zajištění a ochrana lidských práv starších osob
- celoživotní učení
- zaměstnanost starších pracovníků a seniorů
- dobrovolnictví a mezigenerační spolupráce
- kvalitní prostředí pro život seniorů
- zdravé stárnutí
- péče o seniory s omezenou soběstačností

„Ačkoli se mnohá opatření skutečně podařilo naplnit, i přes tuto snahu jich velké množství stále zůstává bez odezvy, zejména z důvodu nejasné formulace těchto opatření, a tedy nejasného způsobu plnění a hodnocení, případně nejasné gesce nebo nespecifikovaného financování. „

Strategie přípravy na stárnutí na léta 2018–2022

5 strategických oblastí:

- Zdraví
- Materiální zajištění
- Veřejný prostor (mj. posílení postavení starších osob)
- Participace na životě komunity (mj. dobrovolnictví, dostupnost kulturních a volnočasových aktivit)
- Výzvy pro budoucnost (mj. rozšíření využívání moderních technologií, podpora stříbrné ekonomiky, **vypracování systému komplexní podpory dalšího vzdělávání a učení**)

(probíhá Národní konvent o stárnutí populace)

VYBRANÉ OTÁZKY SENIORSKÉ EDUKACE

- Uznávají senioři nutnost a potřebu celoživotního učení?
- Jaké oblasti by měly být v tomto procesu obsaženy?
- Jak budou dnešní mladší generace aktivní při účasti na edukačních aktivitách ve svém stáří?
- Jakým způsobem vzdělávat seniory?
- Míra a efektivita zapojení moderních technologií?
- Jakým způsobem motivovat starší dospělé k účasti na edukačních aktivitách?
- Vzdělávání seniorů nebo vzdělávání pro seniory?
- Specifický přístup k výuce nebo věkově diverzifikovaná edukace?

ŠETŘENÍ SPOKOJENOSTI SENIORŮ S NABÍDKOU EDUKAČNÍCH AKTIVIT

- Navštíveny instituce nabízející vzdělávací akce pro seniory (U3V, A3V, kulturní domy, knihovny, muzea, neziskovky apod.)
- Dosud získáno 785 dotazníků
- 17 otázek, rozdělení do tří sekcí:

  a) Základní demografické údaje o respondentovi

  b) Charakteristika účasti respondenta na edukačních aktivitách

  c) Charakteristika a hodnocení navštívené aktivity

ÚČASTNÍCI PODLE VZDĚLÁNÍ (v %)

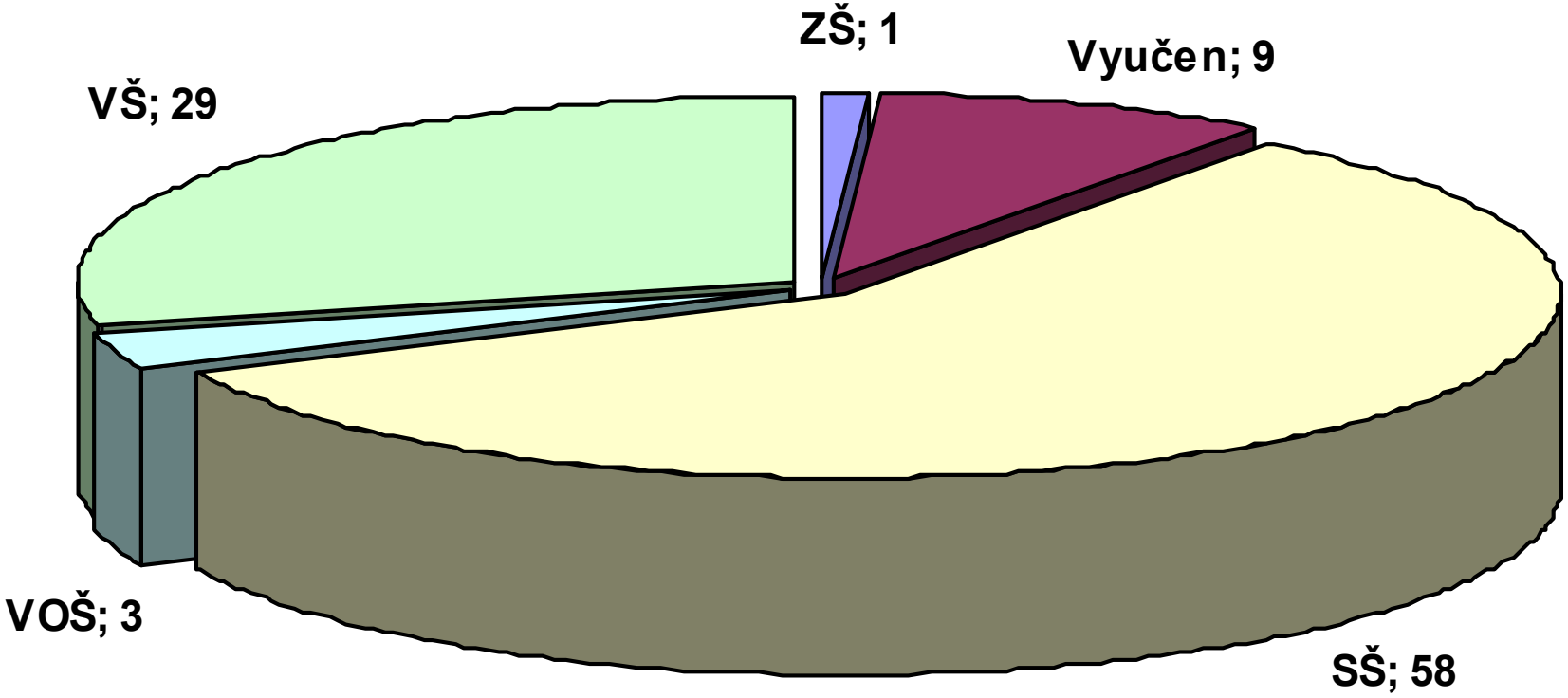

Obyvatelstvo ČR dle věku a nejvyššího ukončeného vzdělání k 26. 3. 2011 (v %)

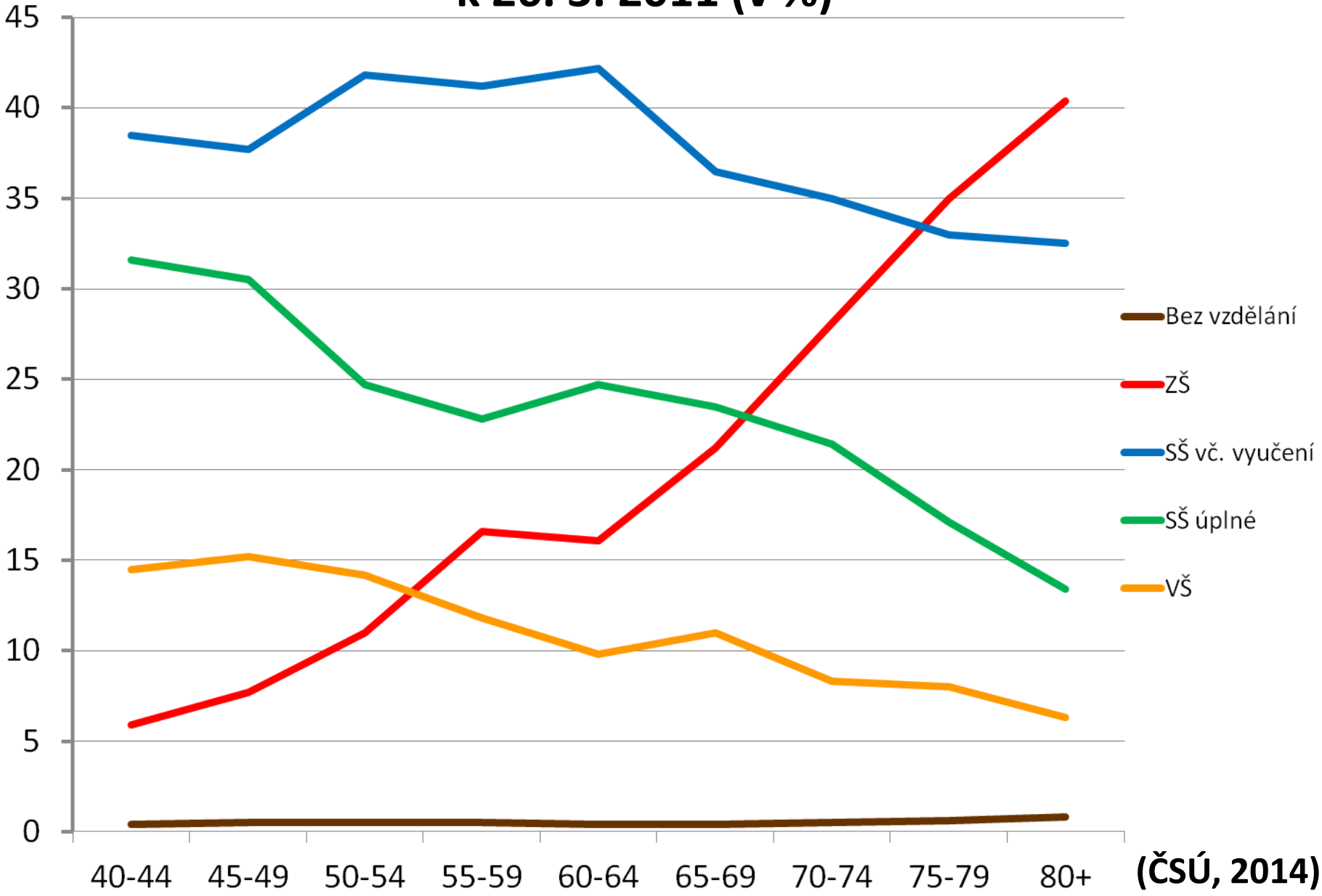

(ČSÚ, 2014)

MOTIVACE ÚČASTI SENIORŮ NA EDUKAČNÍCH AKTIVITÁCH

- smysl života, perspektiva
- naplnění volného času
- saturace vlastního zájmu
- kompenzace
- aktivizace, udržování kognitivních funkcí
- sociální kontakty
- posílení identity, důstojnosti, sebeúcty
- prožitek úspěchu
- … … …

DŮVOD NÁVŠTĚVY AKTIVITY (v %)

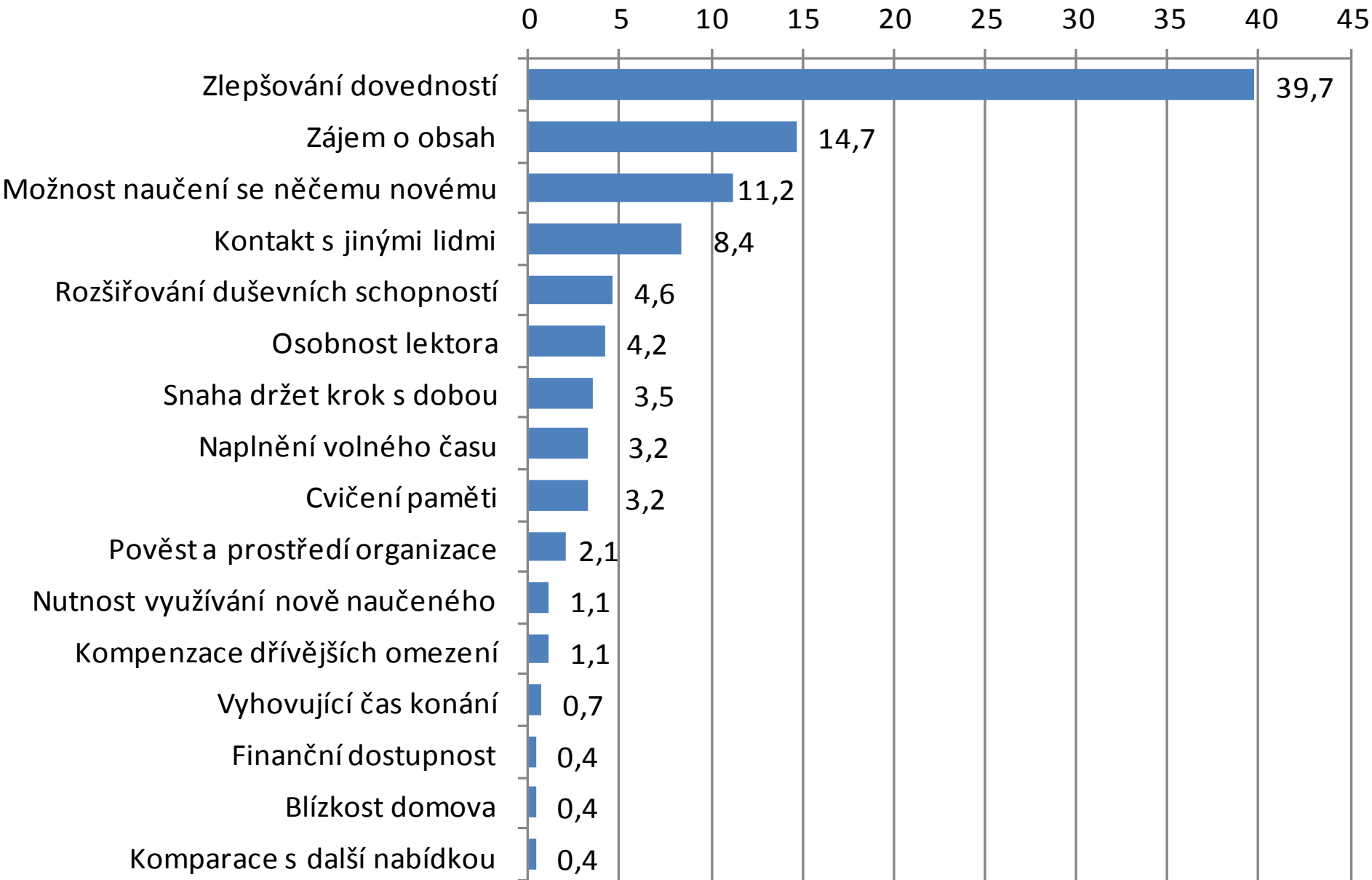

Jsem ráda, že nemusím sedět doma, dostanu se do společnosti a jsem aktivní. Dokud ještě můžu… (žena, 70 let)

Je to lepší, než sedět doma. (žena, 65 let)

Nemusím sedět sama doma a ušetřím i za topení. (žena, 72 let)

Alespoň tak nezapomenu mluvit… (muž, 75 let)

Když se večer dívám na zprávy, tak mě často vyvedou z míry, protože jim nerozumím. Snažím se zorientovat. (žena, 68 let)

Ve škole jsem vůbec neměla zeměpis, takže se moc neorientuji v současném světě. Nikdy ale není pozdě. (žena, 86 let)

Chystáte se získané poznatky využít ve svém každodenním či profesním životě? (v %)

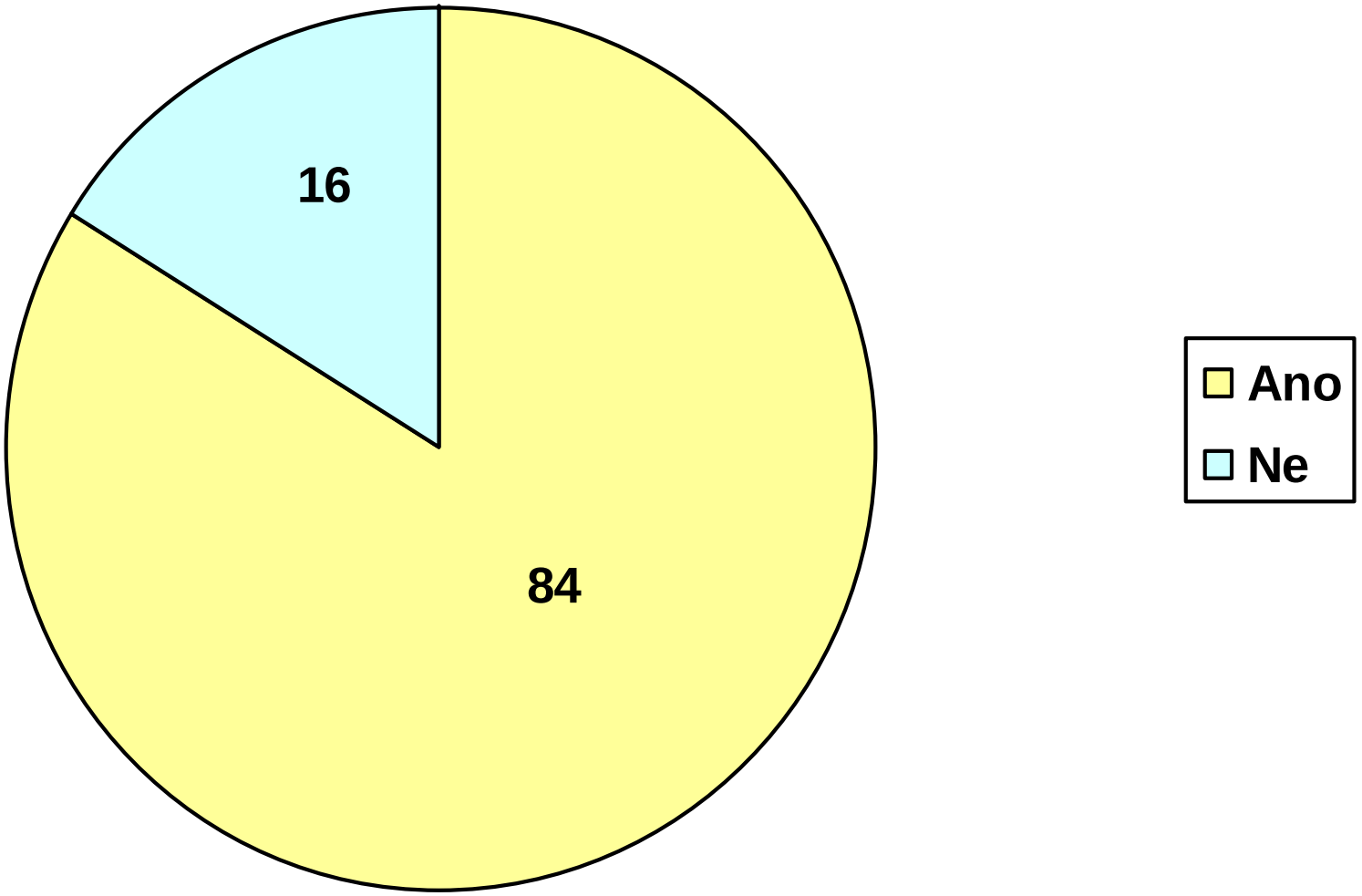

DŮVOD VÝBĚRU ORGANIZACE (v %)

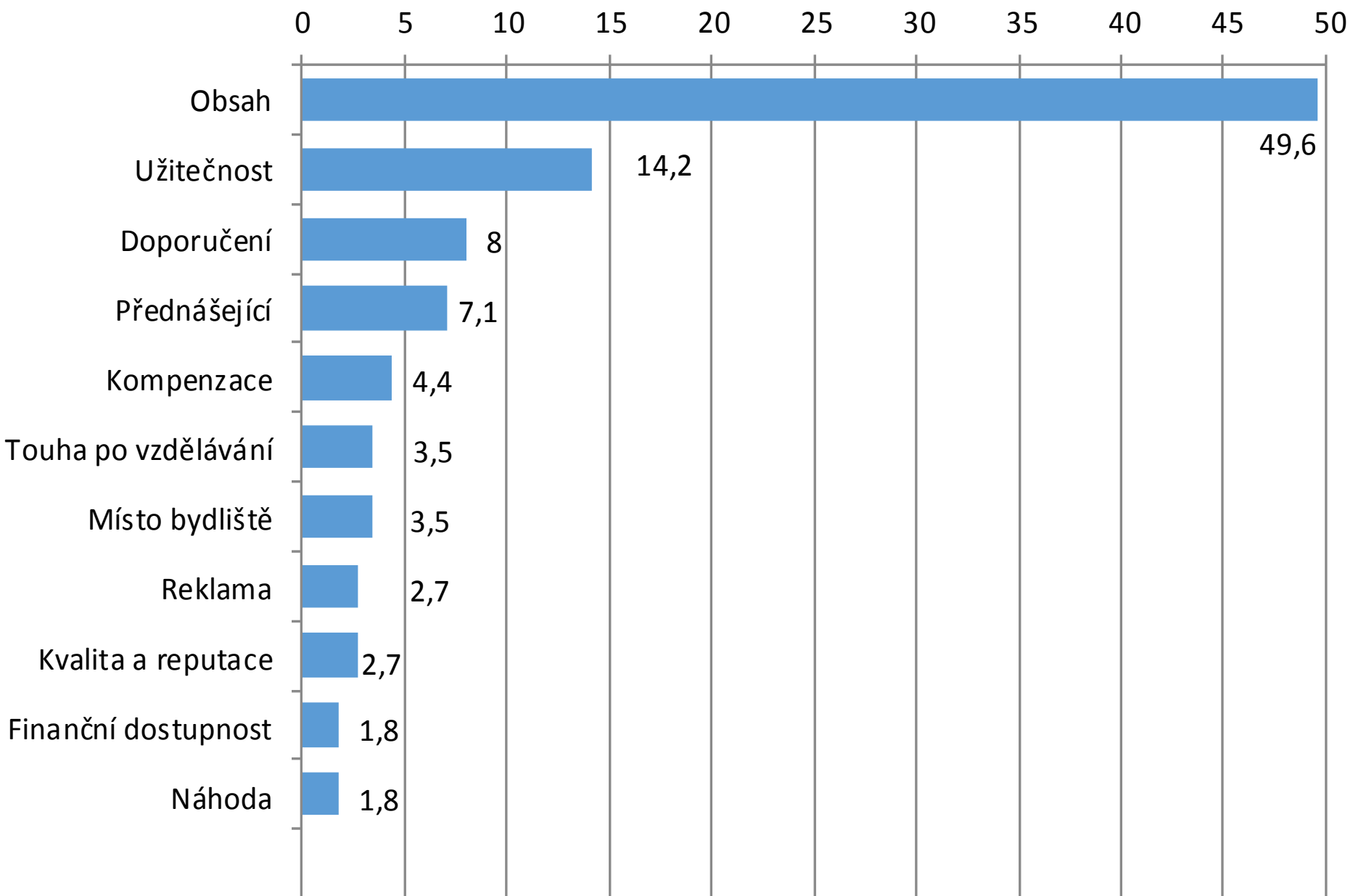

ZDROJE INFORMACÍ (v %)

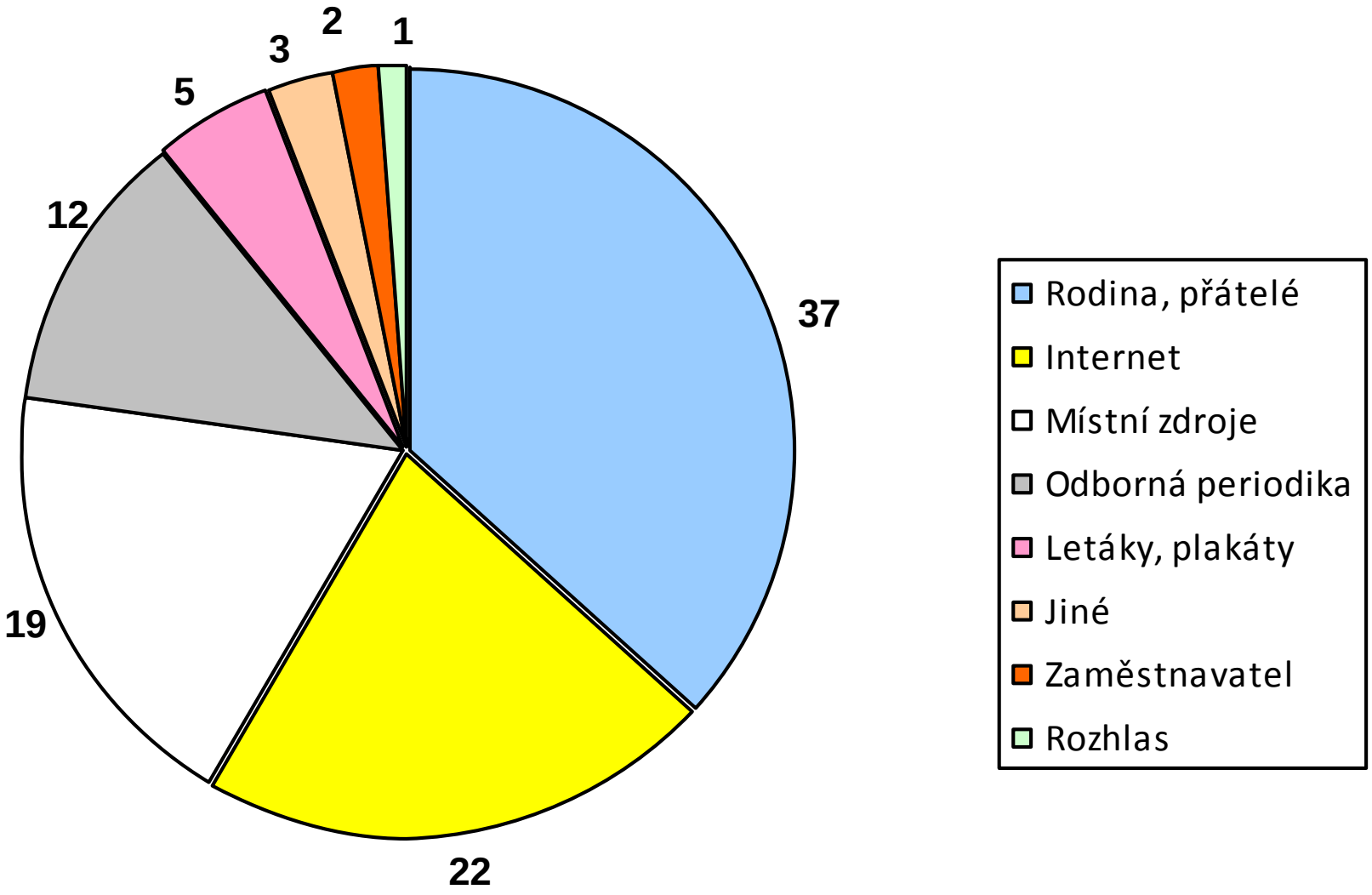

Špatně se hýbu a nemůžu nikam chodit. Díky internetu jsem v kontaktu s rodinou a s přáteli. (žena, 83 let)

Rád jsem doma a v klidu. Když se potřebuji něco dozvědět, najdu si to na internetu. (muž, 72 let)

Do kina nebo do knihovny nechodím, k čemu? Vše, co mě zajímá, si stáhnu. (muž, 74 let)

Na notebooku si pouštím videa s pohybovými kurzy a cvičím podle nich. (žena, 70 let)

Chodím na kurzy PC. Jsme tam všichni staří a na podobné úrovni, takže se nestydím. (žena, 85 let)

HODNOCENÍ KURZU

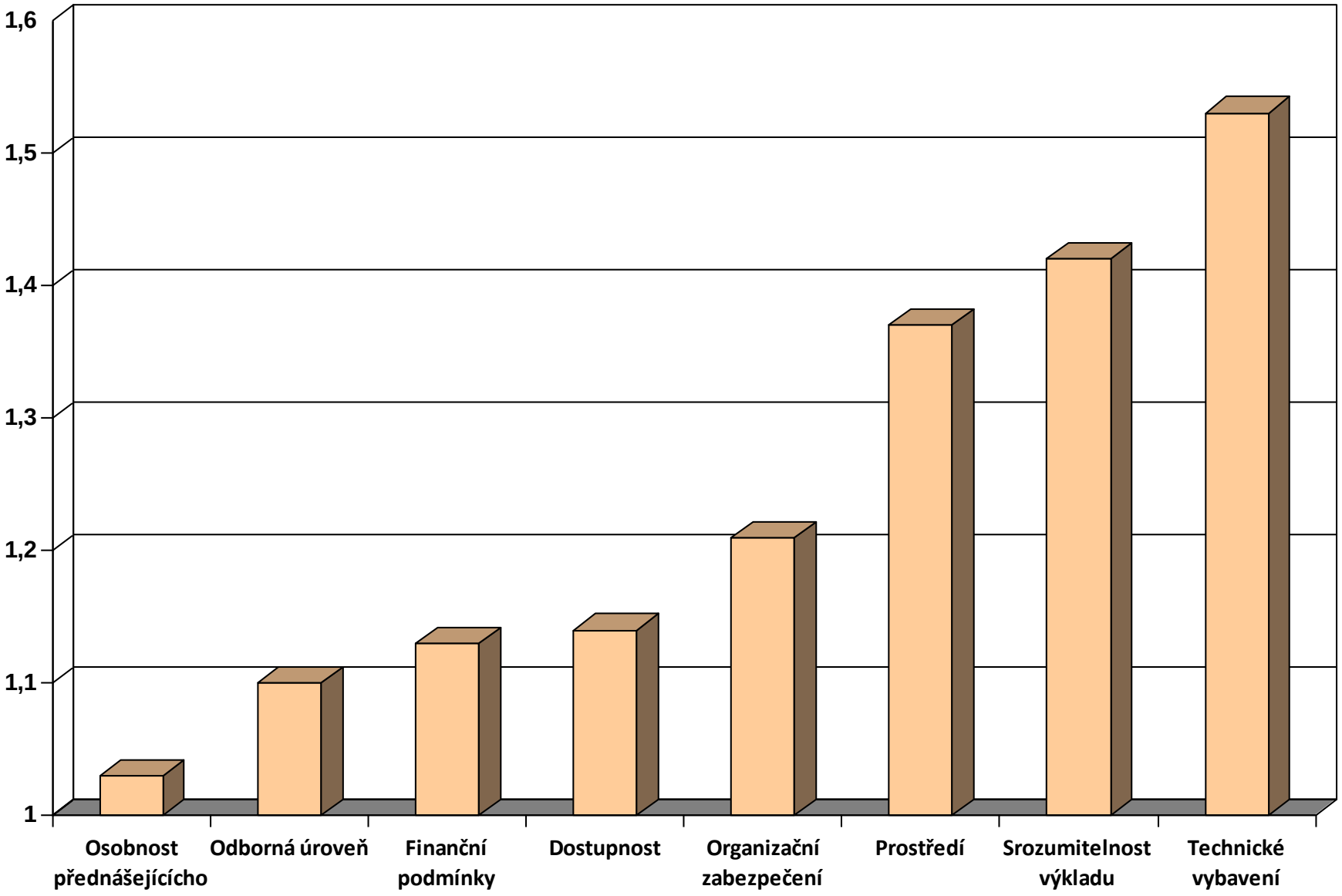

Navštěvujete vzdělávací akce a přednášky různého zaměření častěji? (v %)

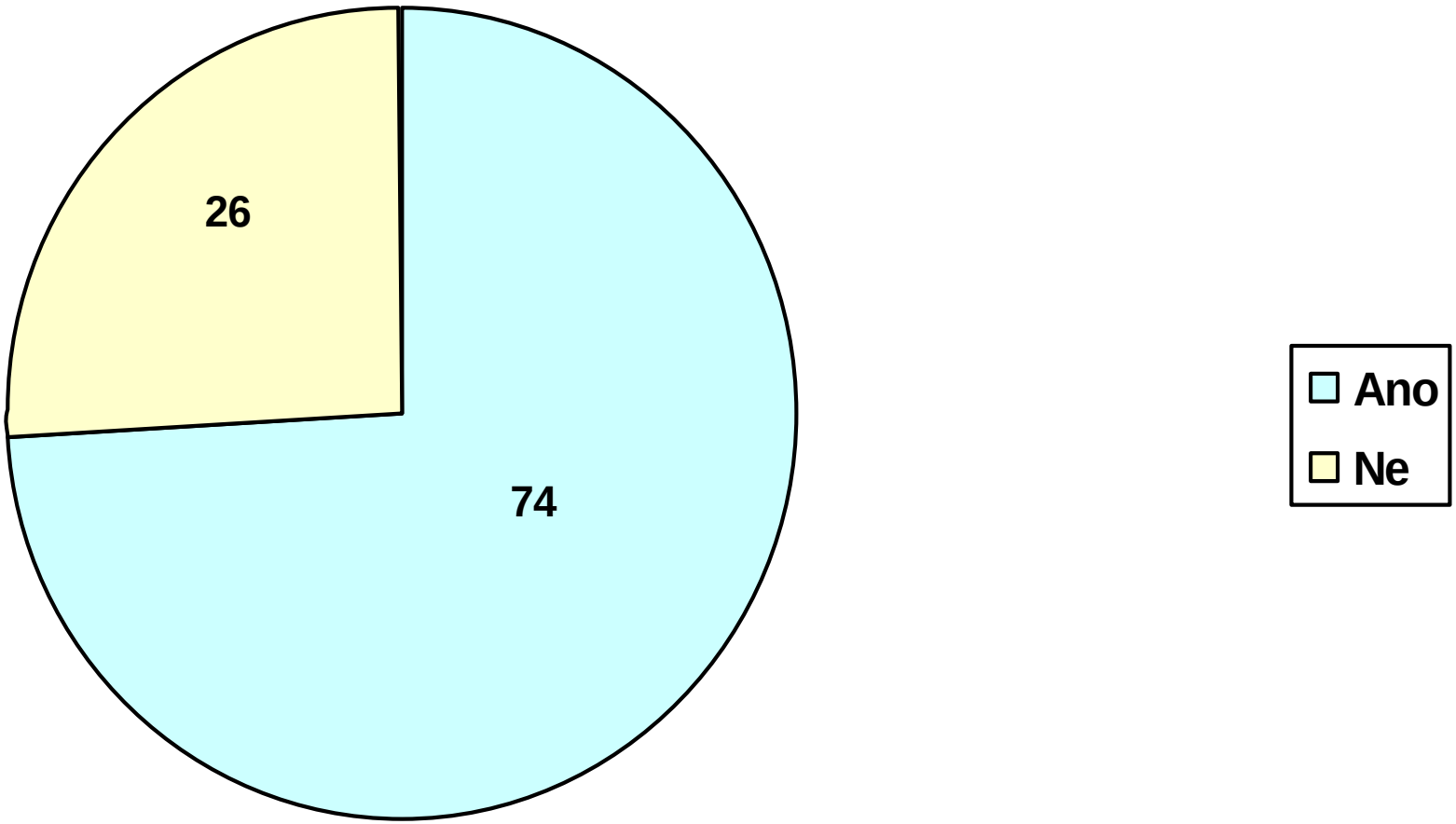

Nejčastější důvody, proč se dospělí nevzdělávají

- ✓ nedostatek času (pracovní vytíženost)
- ✓ nedostatek peněz
- ✓ nedostatek sebedůvěry
- ✓ nutnost starat se o potomky
- ✓ málo příležitostí
- ✓ nepotřebnost vzdělávání
- ✓ špatná dostupnost
- ✓ nedostatečná informovanost
- ✓ nevhodný čas kurzů
- ✓ lenost, nechuť
- ✓ nehodí se pro dospělý věk
- ✓ negativní zkušenosti ze školy

DOSTUPNOST

Senioři vyhledávající nabídku edukačních aktivit a navštěvující vybrané instituce

X

Aktivity následující seniory a odehrávající se v jim blízkém a konformním prostředí

Jsem na to už stará, ostatní bych zdržovala. (žena, 80 let)

Nikdy jsem se dobře neučila, já jsem spíše na ten praktický život. Určitě by mi to nešlo. (žena, 69 let)

Jsem nešikovná, jenom bych si udělala ostudu. (žena, 76 let)

Určitě bych tam byla nejstarší a ostatním bych nestačila. (žena, 86 let)

Člověk v tomhle věku ztrácí trpělivost, je pohodlný. Lidé z mojí generace jsou už unavení. A chlapi jsou navíc líní. (žena, 77 let)

U3V? Odmítám někde sedět se senilníma bábama a nechat se poučovat od nějakého holobrádka. (žena, 74 let)

Přestala jsem tam chodit. Všichni si pořád stěžují na stáří a na zdraví a mě to vadí. Nerada se s ostatními dělím o své problémy, nechci je obtěžovat. (žena, 75 let)

KRITICKÉ OBLASTI BUDOUCÍHO VÝVOJE

- Důraz na kvalitu a specifika cílových skupin
- Rozvoj moderních technologií
- Deformalizace a „odškolnění“ edukace seniorů
- Integrace dobrovolnických aktivit
- Profesionalizace, formulace profesních standardů
- Výraznější orientace na kvalifikační obsahy
- Preseniorská edukace
- Poradenství
- Rozvoj výzkumné a analytické činnosti

Děkuji za pozornost !